

Sygn. akt III AUa 1339/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski (spr.)
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska SSA Jerzy Andrzejewski
Protokolant:	sekr.sądowy Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 5 stycznia 2017 r. w Gdańsku

sprawy H. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji H. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 czerwca 2016 r., sygn. akt VI U 855/16

oddala apelację.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Maciej Piankowski SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 1339/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26.01.2016 r. pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu H. B. przeliczenia podstawy wymiaru emerytury na podstawie art. 110a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Odstąpiono od przeliczenia ponieważ dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od aktualnie ustalonego.

Odwołanie od tej decyzji złożył H. B., domagając się jej zmiany poprzez ustalenie, że spełnia warunki do przeliczenia emerytury w trybie art. 110a ustawy emerytalnej i uwzględnienie w przeliczeniu podstawy naliczenia do emerytury wynagrodzenia otrzymywanego przed przejściem na emeryturę i wynikającego z powyższego wskaźnika. Wniósł również o zasądzenie kosztów sądowych. Jego zdaniem, wprowadzony do ustawy emerytalnej art. 110a daje możliwość

ponownego przeliczenia emerytury uwzględniając zatrudnienie i otrzymywane wynagrodzenie przed przejściem na emeryturę. Wówczas bowiem opłacał wysokie składki.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 16.06.2016 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Ubezpieczony ma przyznaną emeryturę decyzją ZUS z dnia 30.07.2008 r. Dnia 24.08.2015 r. złożył wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia emerytalno - rentowego na podstawie art. 110a w/w ustawy. Załączył do niego zaświadczenie o zarobkach za okres od lipca 2008 r. do lipca 2015 r. Następnie w uzupełnieniu wniosku przedstawił Rp-7 za lata 2007 do 2015. W rozpoznaniu tego wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję - odmówił ponownego przeliczenia albowiem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ustalony w najkorzystniejszy sposób nie jest wyższy niż 250% (186,57% z 20 lat, 197,06% z 10 kolejnych lat kalendarzowych).

Sąd Okręgowy wskazał, że stan faktyczny nie był między stronami sporny. Odwołujący domagał się ponownego przeliczenia emerytury z uwzględnieniem wysokich zarobków jakie otrzymywał w czasie zatrudnienia przed emeryturą.

Ogólną zasadą jest, że świadczenia emerytalne na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS przysługują ubezpieczonemu, czyli osobie podlegającej ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a do ustalenia prawa do emerytury oraz obliczenia jej wysokości uwzględnia się zasadniczo tzw. okresy składkowe i okresy nieskładkowe ubezpieczonego. Cechą charakterystyczną ubezpieczenia społecznego jest opłacanie przez przyszłych świadczeniobiorców składek stanowiących źródło finansowania świadczeń z tego ubezpieczenia. Wysokość tych świadczeń jest jednak limitowana równowagą całego systemu ubezpieczeń społecznych. Tym samym wysokość świadczeń zależy, na co zwraca uwagę Trybunał w wyroku z 13.12.2007 r., SK 37/06, od dostępnych środków finansowych w określonych warunkach ekonomicznych. System ubezpieczeń społecznych, na co wskazał Trybunał w wyroku w sprawie o sygn. SK 37/06, nie może być oparty na zasadzie „absolutnej” równości. Ustawodawca jest związany zasadą równości, ale tylko w wypadku świadczeniobiorców charakteryzujących się jednakową cechą istotną. Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że oceniając zgodność regulacji emerytalno-rentowych z konstytucyjną zasadą równości, należy wziąć pod uwagę także zakres ciężarów ponoszonych przez poszczególne grupy ubezpieczonych w celu finansowania systemu ubezpieczeń społecznych wynikających z zasad opłacania składek na ubezpieczenie.

Odrębności w statusie ubezpieczeniowym obywateli, uzasadnione przesłankami rzeczowymi, są dopuszczalne i nie kolidują z zasadami równości i sprawiedliwości społecznej.

Zastąpienie od 01.01.1999 r. obowiązującego dotychczas systemu emerytalnego o charakterze repartycyjnym systemem wielofilarowym, w którym zostały połączone dwa mechanizmy: repartycyjny (I filar - powszechny i obowiązkowy) i kapitałowy (II filar - powszechny i obowiązkowy, III filar - dobrowolne ubezpieczenia dodatkowe), wiązało się z przyjęciem przez ustawodawcę pewnych ram czasowych. Radykalna zmiana systemu nie mogła objąć wszystkich ubezpieczonych. Nowe zasady wprowadzone w stosunku do osób, którym w momencie wejścia w życie reformy brakowało kilkunastu lat (ustawodawca przyjął maksymalnie 15 lat), mogłyby spowodować znaczne obniżenie ich świadczenia. Dlatego też ustawodawca przyjął, że prawo do emerytury na dotychczasowych zasadach, tzn. w systemie zdefiniowanego świadczenia, zachowane zostało dla tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie reformy mieli ukończone 50 lat, a więc dla osób urodzonych przed 01.01.1949 r. Zgodnie z art. 67 Konstytucji obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego m.in. w razie niezdolności do pracy z powodu określonego wieku, a wybór rozwiązań, które będą to prawo gwarantować należy do ustawodawcy.

Od 01.05.2015 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 05.03.2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. poz. 552), zwanej dalej ustawą zmieniającą. Wprowadzony do ustawy emerytalnej art. 100a umożliwia ponowne ustalenie emerytury (od przeliczonej podstawy jej wymiaru) na wniosek emeryta, który spełnił łącznie następujące warunki: do przeliczenia podstawy wymiaru emerytury wskazał wynagrodzenia przypadające w całości lub w części po przyznaniu emerytury, tj. z okresu: kolejnych 10 lat kalendarzowych przypadających w ostatnich 20 latach kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłosił wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury od przeliczonej podstawy wymiaru, dowolnie wybranych przez emeryta 20 lat kalendarzowych, w których podlegał on ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia o ponowne ustalenie wysokości emerytury; na podstawie wskazanych wynagrodzeń udowodnił, że nowo ustalony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy niż 250%.

Ponowne ustalenie wysokości emerytury w myśl art. 110a ustawy emerytalnej możliwe jest tylko jeden raz. Przeliczeniu temu podlega wyłącznie emerytura.

Przy obliczaniu podstawy wymiaru emerytury w celu ponownego ustalenia wysokości tego świadczenia w trybie art. 110a ustawy emerytalnej, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury podlega ograniczeniu do 250%.

Zatem, art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS mówi, że aby móc na nowo obliczyć wysokość świadczenia (po zmianach z 1 maja), trzeba wskazać okresy zatrudnienia, które przypadają w całości lub w części po przyznaniu emerytury.

Z możliwości ponownego przeliczenia można skorzystać tylko wtedy, gdy „nowo obliczony wskaźnik jest wyższy od 250 proc. podstawy wymiaru świadczenia”. ZUS nie będzie uwzględniał większych składek, np. od 300 czy 400 proc. pensji (bo nadal obowiązuje ograniczenie do 250 proc. średniej). Ale emeryt, gdy poda nowe lata do wyliczenia, zyska na kwocie bazowej - kwota bazowa, która występuje we wzorze służącym do ponownego obliczania emerytury, będzie pochodzić z roku, w którym następuje przeliczenie, a więc np. 2015 czy 2016. Przy ustalaniu, czy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury jest wyższy niż 250%, porównuje się faktyczne relacje zarobków ze wskazanym przez zainteresowanego okresu do przeciętnego wynagrodzenia w tym samym okresie, bez zastosowania ograniczenia wskaźnika do 250%. Ograniczenie to stosuje się dopiero przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia.

Biorąc pod uwagę ustalony stan faktyczny (w szczególności to, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ustalony w najkorzystniejszy sposób nie jest wyższy niż 250% - 186,57% z 20 lat, 197,06% z 10 kolejnych lat kalendarzowych, czego odwołujący nie zakwestionował) i zakres żądania ubezpieczonego w świetle przytoczonych uregulowań, w ocenie Sądu Okręgowego, brak było podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji zgodnie z roszczeniem odwołującego, a odwołanie podlegało oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł ubezpieczony H. B., który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie art. 110a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuwzględnieniu przy rozstrzygnięciu sprawy, iż ponowna wysokość emerytury powinna być przeliczona wg wypracowanego przez ubezpieczonego wskaźnika podstawy wymiaru na poziomie 304,47%, tj. aktualnego na dzień nabycia prawa do uprawnień emerytalnych.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przeliczenie podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wskaźnika 304,47% obowiązującego w dacie nabycia uprawnień emerytalnych.

Uzasadniając apelację ubezpieczony podał, że pozwany pominął fakt, iż celem wprowadzenia od 01.05.2015 r. nowego art. 110a ustawy było zniesienie dotychczas obowiązujących barier sztucznie zaniżających wskaźnik podstawy wymiaru emerytury do 250% - zamiast przyjęcie tego wskaźnika na poziomie faktycznie wypracowanego wynagrodzenia. Apelujący podzielił tę część uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w którym podano, iż system ubezpieczeń społecznych nie

jest oparty na absolutnej równości wszystkich ubezpieczonych - a co za tym idzie, nie wszystkie świadczenia emerytalne muszą być jednakowe. Podzielił również tę konstatację Sądu Okręgowego, gdzie podaje, iż pod uwagę należy wziąć ciężar ponoszony przez poszczególne grypy ubezpieczeniowe i odrębności w statusie ubezpieczeniowym. W konsekwencji bowiem powyższego Sąd Okręgowy winien zważyć - czego nie uczynił - na wysokość ponoszonych przez ubezpieczonego w całym życiu zawodowym ciężarów na poczet przyszłych świadczeń emerytalnych. Nie domaga się więcej, niż sam wypracował. Zmiany prawne wprowadzane sukcesywnie do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w tym zmiana z 01.05.2015 r. - zmierzają w jednym kierunku - każdy ubezpieczony otrzymuje świadczenie emerytalne wg wypracowanego przez siebie i odprowadzanego przez całe życie kapitału emerytalnego. Zgodnie z przepisami obowiązującymi do 30.04.2015 r., emeryci, którzy przed 01.01.1999 r. mieli wysokie przychody z pracy, nie mieli możliwości ponownego przeliczania emerytury, a przy ich obliczaniu ZUS musiał ograniczyć im wskaźnik do 250% - i to mimo, że składki na ubezpieczenie społeczne były płacone od całego wynagrodzenia, niezależnie od jego wysokości. Suma okresów składowych i nieskładowych ubezpieczonego i obliczony na tej podstawie wskaźnik 304,47% - ograniczony następnie do 250% - jest tego przykładem. Wprowadzony od 01.05.2015 r. do ustawy art.110a w założeniu ustawodawcy umożliwia ponowne ustalenie emerytury (od przeliczonej podstawy jej wymiaru) z zastosowaniem nowej kwoty bazowej - ta nowość ma umożliwić nowe ustalenie wysokości emerytury takim osobom jak ubezpieczony - tj. które kiedyś płaciły wysokie składki na ubezpieczenie społeczne - od wynagrodzenia przekraczającego 250% przeciętnej pensji - a obecnie pracują. Wg apelującego, celem art. 110a jest umożliwienie osobom, które miały wysokie zarobki i którym przy obliczaniu emerytury ZUS ograniczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru do 250% takiej sytuacji, że nie będą musiały wykazywać, że po przejściu na to świadczenie uzyskiwały wyższe wynagrodzenie. Według apelującego, interpretacja art. 110a nie pozwala na przyjęcie, iż tylko gdyby otrzymywał wysokie wynagrodzenie po przejściu na emeryturę, to obecnie jego emerytura mogłaby podlegać przeliczeniu - a w sytuacji, gdy to wysokie wynagrodzenie otrzymywał przed przejściem na emeryturę, to już nie może starać się o przeliczenie. Taka interpretacja narusza zasadę sprawiedliwości społecznej. W dacie nabycia prawa do emerytury w dniu 30.07.2008 r. wskaźnik podstawy wymiaru wynosił 304,47% - i ten właśnie wskaźnik winien być zastosowany przy ponownym przeliczeniu prawa do emerytury. Sąd Okręgowy nie wziął tego wskaźnika pod uwagę, co jest błędem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia i rozważania poczynione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oraz przyjmując je za własne co oznacza, że nie zachodzi konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2012 r., III UK 75/11, LEX nr 1213419; z 14.05.2010 r., II CSK 545/09, LEX nr 602684; z 27.04.2010 r., II PK 312/09, LEX nr 602700; z 20.01.2010 r., II PK 178/09, LEX nr 577829; z 08.10.1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60).

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury w myśl art. 110a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn.: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem wysokość emerytury oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem art. 110 ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru przed zastosowaniem ograniczenia, o którym mowa w art. 15 ust. 5, jest wyższy niż 250%. Ustalenie wysokości emerytury zgodnie z cytowanym przepisem może nastąpić tylko raz (ust. 2).

Zgodnie z art. 15 ustawy emerytalnej podstawę wymiaru emerytury stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego, przypadająca w okresach wskazanych w ust. 1 i 2 tego przepisu. Innymi słowy podstawę wymiaru stanowią dochody (zarobki) uzyskiwane przez ubezpieczonych.

Art. 110a ustawy umożliwia zatem ponowne ustalenie emerytury na wniosek emeryta, który spełnił łącznie następujące warunki:

1. do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe, przypadającą w całości lub w części po przyznaniu emerytury, tj. z okresu:

– kolejnych 10 lat kalendarzowych przypadających w ostatnich 20 latach kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury od przeliczonej podstawy wymiaru,

– dowolnie wybranych przez emeryta 20 lat kalendarzowych, w których podlegał on ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości emerytury;

2. nowo ustalony wskaźnik wysokości podstawy jest wyższy niż 250%.

Jest bezsporne, że w przypadku ubezpieczonego do obliczeń mogły być przyjęte zarobki z 10 lat z przedziałów 1999-2008 oraz 2001-2009 lub też z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Bezsporne jest również, że dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 304,47% (wyliczony na podstawie wynagrodzeń z lat 1995-2004), natomiast wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony obecnie z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia wynosi 186,57%, zaś wyliczony z 10 lat kalendarzowych 1999-2008 wynosi 197,06%, z lat 2001-2009 wynosi 162,63%;

Należy także wskazać, że wnosząc o przeliczenie emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej, ubezpieczony nie wskazał do jej obliczenia okresu, z jakiego należało przyjąć nową podstawę wymiaru wysokości świadczenia (pkt 3 wniosku z dnia 20.08.2015 r.), a załączył jedynie zaświadczenie o zarobkach za okres od lipca 2008 do lipca 2015 r.

Jednocześnie jednak ubezpieczony w odwołaniu wprost wskazał, że domaga się przeliczenia podstawy na podstawie „wynagrodzenia otrzymanego przed przejściem na emeryturę”, czyli w istocie bez uwzględnienia w wyliczeniach wynagrodzenia osiągniętego po przejściu na emeryturę.

Takiej jednak możliwości nie przewiduje – powoływany przez ubezpieczonego – art. 110a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż z brzmienia tego przepisu jednoznacznie wynika, że możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury jest ograniczona tylko do przypadku, gdy do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe (czyli wynagrodzenie) przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia.

Skoro ubezpieczony nie domagał się uwzględnienia w powyższym obliczeniu otrzymanych wynagrodzeń za okres po nabyciu prawa do emerytury to tym samym dyspozycja art. 110a cytowanej ustawy nie mogła mieć do niego zastosowania.

Na marginesie należy zaznaczyć, że organ rentowy prawidłowo dokonał porównania wysokości wskaźników wysokości podstawy wymiaru – z uwzględnieniem w wyliczeniu wynagrodzeń otrzymanych przez ubezpieczonego po przyznaniu mu emerytury. Ocenie podlegały rzeczywiste wskaźniki wysokości, a więc bez ograniczenia do 250% i ustalenia te doprowadziły do prawidłowego wniosku, że dotychczasowy wskaźnik (304,47%) jest wyższy od aktualnie ustalonego (186,57% z 20 lat i 197,06% z 10 kolejnych najkorzystniejszych lat).

Brak jest natomiast podstaw prawnych do zastosowania wskaźnika 304,47%. Takiej możliwości nie przewidują przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Na marginesie należy zauważyć, że już w art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 17.10.1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 104, poz. 450) wprowadzono ograniczenie wskaźnika przy ustalaniu wysokości emerytury. Wprawdzie orzeczeniem z 11.02.1992 r. (K. 14/91, OTK w 1992 r., cz. I, poz. 7) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wprowadzone przez art. 7 ust. 6 ustawy z 1991 r. ograniczenie wskaźnika wysokości wymiaru podstawy świadczenia (...) do 250% jest niekonstytucyjne jednakże zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami orzeczenie to zostało później odrzucone przez Sejm i w związku z tym nie wywołało skutków prawnych, a zakwestionowany przez Trybunał przepis został powtórzony w obecnie obowiązującej ustawie o FUS, jako jej art. 15 ust. 5. Natomiast Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24.10.2005 r., P 13/04 (OTK-A 2005/9/102, Dz.U.2005/216/1833) orzekł – „Art. 15 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (...) jest zgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.”.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

SSA Jerzy Andrzejewski SSA Maciej Piankowski SSA Małgorzata Gerszewska